

A TERMÉKEK MINŐSÉGÉNEK JAVÍTÁSÁRÓL

Emlékeztetnék arra, amit Nicolae Ceaușescu elvtárs mondott az ipari és építkezési vállalatok vezetőinek országos értekezletén ez év februárjában: „A jelenlegi szakaszban gazdaságunk sikeres fejlődésének alapvető feladata, döntő tényezője a termékek minőségének javítása.“ E fontos megállapítás szellemében időszerűnek tartom megvilágítani a termékminőség javításának néhány vetületét.

*

Elégé elterjedt vélemény, különösen a polgári gondolkodók között, hogy a *mennyiség, a tömeg, az extenzív növekedés* korát éljük — a minőség rovására. Nem célunk most e probléma elméleti-ideológiai vetületeit megvizsgálni; ami az általános vonatkozásokat illeti, itt csak arra szorítkozunk, hogy a mennyiségnek és minőségnek mint gazdasági-társadalmi kategóriáknak ilyen értelmű szembeállítás helytelen, ellentmond a mai műszaki-gazdasági-társadalmi valóságnak. Elég a termékminőség kérdését — csak vázlatosan is — ismertetni, hogy a fenti szembeállítás helytelensége bebizonyosodjék.

A termékminőség rendszeres javítása a termelés fejlesztésének történelmi folyamatában mint objektív törvényszerűség nyilvánul meg, végső fokon a termelékenység növekedése gazdasági törvényének egyik megnyilvánulási formája. Az egységnyi termék előállítására fordított élőmunka csökkenése a termelékenységi mutatók vállalati szinten előálló javulását fejezi ki. Ha mind az élőmunka, mind a holt munka együttesen csökken, a társadalmi összmunka termelékenysége nő. Viszont ahhoz, hogy a társadalmi összmunka hatékonysága valóban javuljon, az is föltétlenül szükséges, hogy a ráfordítások összhangban álljanak a termékek használati értékével, azokkal a minőségi követelményekkel, amelyeket a fogyasztó, a társadalom támaszt a termékekkel szemben. Paradoxonnak tűnik, de gazdasági realitás: a tömegtermelés kiszélesedésének, a termékmenyiség eddig nem észlelt növekedésének mintegy velejárója a termék minőségének előtérbe kerülése; a mennyiségi növekedés gazdasági hatékonysága egyre inkább a minőség javulásától függ. Ez a helyzet segíti elő annak a ténynek a megértését, hogy minden iparilag fejlett országban, különösen pedig a szocialista országokban, a termékminőség javítása állampolitikai kérdéssé vált. A szocialista nemzetgazdaságban ez magától értetődő, hisz itt a végső cél a társadalom tagjai szükségleteinek minél magasabb szinten történő kielégítése. A termékminőség és a gazdasági hatékonyság szoros összefüggését érintve, Nicolae Ceaușescu elvtárs pártunk X. kongresszusán előterjesztett beszámolójában hangsúlyozta, hogy elsőrendű feladat a termékek minőségének javítása és olyan termékek gyártása, amelyek magasabb műszaki és gazdasági jellemzőkkel rendelkeznek.

A minőség vonatkozásában egy másik szempont is nagyon lényeges a nemzetgazdaság számára: a termék nemzetközi versenyképessége. A világkereskedelemben való eredményes részvétel, a nemzetközi munkamegosztásba történő hatékony beilleszkedés lényeges előfeltétele, hogy a termékminőség egyre tökéletesedjék. Ami-

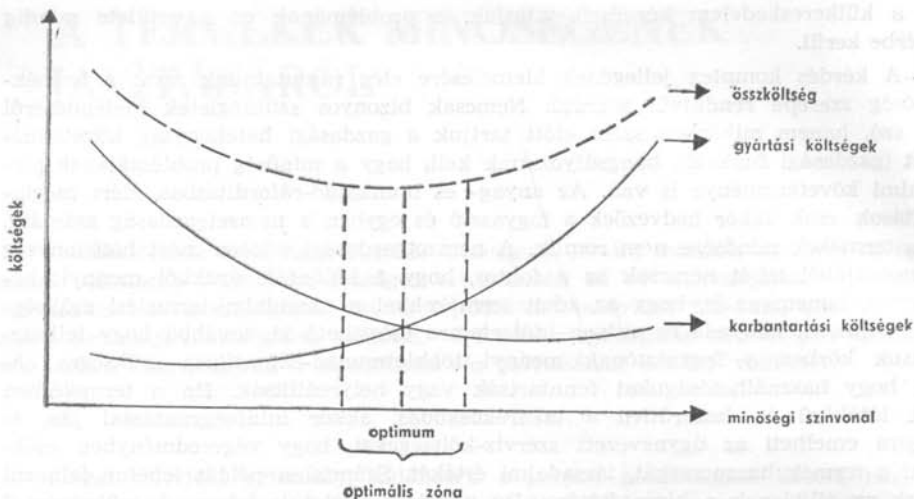
kor a külkereskedelem kérdéseit vitatják, a problémának ez a vetülete mindig előtérbe kerül.

A kérdés komplex jellegének kiemelésére elég rámutatnunk arra: a termékminőség szerepe rendkívül sokrétű. Nemcsak bizonyos szükségletek kielégítéséről van szó, hanem miközben szem előtt tartjuk a gazdasági hatékonyság követelményeit (gazdasági funkció), hangsúlyoznunk kell, hogy a minőség problémájának társadalmi következménye is van. Az anyag- és munkaidő-ráfordításban elért megtakarítások csak akkor kedvezőek a fogyasztó és egyben a nemzetgazdaság számára, ha a termékek minősége nem romlik. A nemzetgazdasági szinten mért hatékonyság szempontjából tehát nemcsak az a fontos, hogy a különféle árúkból mennyit készítenek, hanem az is, hogy az adott termékekkel a társadalmi-termelési szükségletek mekkora hányada és milyen időtartamra elégíthető ki, továbbá hogy felhasználásuk közben a fogyasztónak mennyi többletmunka-ráfordítása szükséges ahhoz, hogy használhatóságukat fenntartsák vagy helyreállítsák. Ha a termelésben szűk látókörű és ésszerűtlen a takarékoskodás, akkor minőségrontással jár, és annyira emelheti az úgynevezett szerviz-költségeket, hogy végeredményben csökkenti a termék hasznosságát, társadalmi értékét. Számtalan példát lehetne felhozni ennek az állításnak a bizonyítására. De a másik véglet is káros. A szükségesnél több anyag felhasználása, a megkívánt követelményeknél nagyobb tartósságra való törekvés szintén ellentmond a hatékonyság és gazdaságosság elvének (mind vállalati, mind nemzetgazdasági szinten), és ellentmond a társadalmi hasznosságnak, a szükségletek kielégítésének is. Az ilyen termékekre fordított többletmunka és -költség kárba vész. A fogyasztó szívesen lemond az olyan használati tárgyról, amely divatjamúlt, ha helyette olcsóbb, praktikusabb és divatos javakhoz juthat. Ugyanez érvényes a termelőberendezésekre is. A technika gyors fejlődése megköveteli, hogy a gépek csak addig „tartsanak“, amíg gazdaságosan lehet velük termelni. Tehát a célnak megfelelő minőség előállítása feltételezi az ésszerű megtakarításokat, a termelési költségek csökkentését, de a szükségletek kielégítésének bővítését is.

A minőség javítása, mint láttuk, munka- és anyagráfordítást kíván. A minőségi színvonal emelésével járó költségek általában gyorsabban nőnek, mint a termék minőségi mutatói. Ugyanakkor a jobb minőség kevesebb karbantartási és üzemeltetési (szerviz-) költséget igényel, mint a kevésbé jó. E két költség-függvény egymásra vetítéséből összköltség-függvény származik: ennek fő jellemzője, hogy van egy minimális értéke, amelyben a kétféle költség egyensúlyba kerül. Ennek a pontnak, az adott műszaki-gazdasági körülmények között, a minőségi színvonal gazdaságilag megalapozott és elfogadható értéke felel meg. Az optimum körül egész zóna található; a legkedvezőbb pont körüli zónában az összköltség-függvény értéke nem változik lényegesen.

Nem szándékozom tovább taglalni a termékminőség általános összefüggéseit. Néhány éve már égető gyakorlati, gazdaságpolitikai kérdéssé vált hazánkban. A minőség biztosítására és ellenőrzésére vonatkozó, 1970. évi törvény létrehozta azt az államjogi keretet, amely a minőségjavítás kérdését új szintre emeli, összhangba hozza mind a népgazdaságunkban elért műszaki színvonallal, mind a fogyasztók támasztotta magasabb követelményekkel. A minőségi előirányzatok beilleszkednek nemzetgazdaságunk 1971—1975-ös ötéves tervébe, és lényeges összetevőjét alkotják.

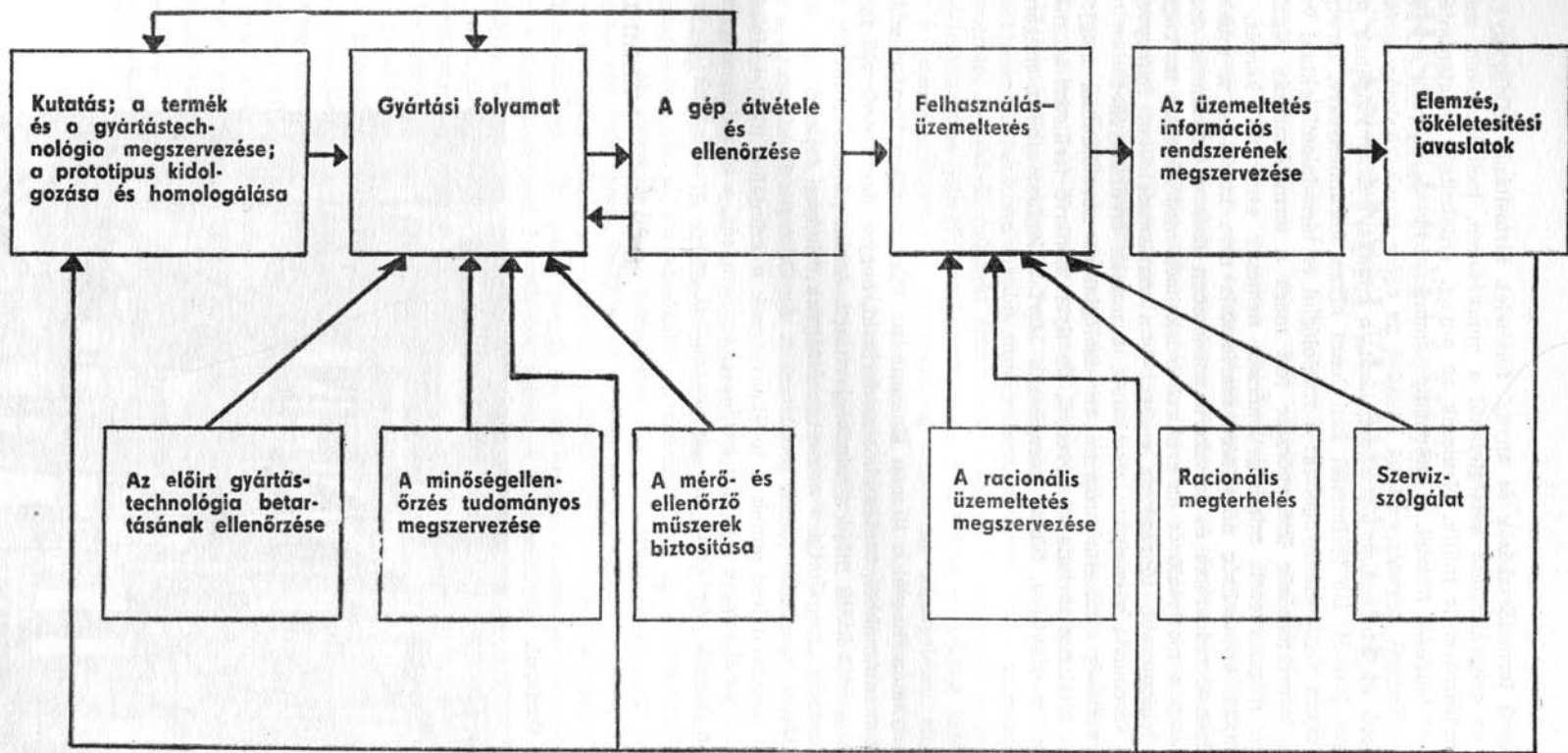
A hazai és nemzetközi tapasztalatok értékesítését biztosító új rendelkezések abból indulnak ki, hogy a minőségi színvonal emelése olyan átfogó folyamat, amely a tervezéssel, a műszaki megoldások kidolgozásával kezdődik, folytatódik a gyártási folyamat egész tartama alatt, és a termékek használati alkalmasságának vizsgálatával fejeződik be. De ez a folyamat nem végleges, mert itt új ciklus

kezdődik: az úgynevezett marketing-kutatás eredményeképpen megállapítják azt az új termékösszetételt, amelyet a fogyasztók kérnek, ezután következik az új termékek technológiai megtervezése, és folytatódik az előbb leírt ciklus.

Világos, hogy egy ilyen átfogó program megvalósítása vállalatunk minden egységét nagy feladatok elé állítja. Dinamikus, következetes távlati szemlélet nélkül az ilyen bonyolult kérdés megoldhatatlan. Az új rendelkezések éppen ezért kötelezik vállalatunkat a jó minőséget biztosító és javító, átfogó program kidolgozására. E program keretében a vállalat minden egysége pontos feladatot kap: marketing-kutatás, a legújabb tudományos eredményeket felhasználó technológia kidolgozása, a termelés és a munkafolyamatok tudományos megszervezése, a minőségellenőrzés korszerűsítése és új módszerek felhasználása, a minőségi jellemzők megőrzése szállítás közben, az ún. szerviz-szolgáltatások biztosítása, a termékek használat alatti viselkedésének megfigyelése és az így összegyűjtött adatok hasznosítása.

A gyártástechnológia fejlődése és a gazdasági-társadalmi szükségletek alakulása a termékminőség problémájának is új dimenziókat kölcsönöz. Körülbelül negyedszázada a minőség nem mint viszonylag statikus, hanem mint dinamikus kategória került a tervezők, technológusok, közgazdászok és matematikusok figyelmének középpontjába. A minőség megnyilvánulása, kibontakozása a termék felhasználása közben az ipari gyakorlat és az elméleti kutatás új területét teremtette meg: a termékek biztonságos üzemeltetésének tökéletesítését. Ez az új fogalom átfogóbb és tartalmasabb, mint a termékminőség fogalma; a minőségi mutatókon kívül a terméknek azt a sajátosságát is jellemzi, hogy mennyire biztonságos a működése, mekkora a valószínűsége például annak, hogy a gép működése közben valami zavaró körülmény lép fel, mekkora a hasznos felhasználás időhányada, a biztonságos működés átlagos tartama, és mennyibe kerül ennek elérése. Hogy mindez nemzetgazdasági szempontból milyen fontos, elég megemlíteni, hogy 1971 szeptemberében az Allamtanács külön dekrétumot bocsátott ki, amely a gépek, ipari felszerelések biztonságos üzemeltetése biztosításának átfogó programját tartalmazza. Talán elég lesz egy operacionális vázlat segítségével bemutatni e program fő mozzanatait és azokat a tényezőket, amelyek biztosítják a kitűzött cél elérését.

A korszerű termelőeszközök és anyagi feltételek biztosításán kívül egy ilyen átfogó program megvalósítása kétségtelenül a munkásokon, technikusokon, mérnökökön, közgazdászokon is múlik. Nemcsak az anyagi érdekelttség megteremtéséről van szó, bár ez lényeges feltétel. A tudományos munkaszervezés magától értetődően szintén fontos tényező, ugyanis ez teszi lehetővé az egész munkaközösség tevékenységének ésszerű és harmonikus összehangolását, a munka hatékonyságának maximális érvényre jutását. De tekintettel kell lenni olyan körülményekre, amelyeket még nem is olyan régen elhanyagoltak: a szociológiai és társadalomlélektani vonatkozásokra. A termékminőség önellenőrzése (ezt maga a termelőmunkás végzi el), a láncszerűen megszervezett minőségellenőrzés nemcsak szervezési kérdés, nem csupán az anyagi érdekelttség növelésére szorítkozik, nem merül ki a munkaerő szakképzettségének rendszeres és tervszerű emelésében (bár ez ugyancsak fontos), hanem feltételezi a motiváció és az erkölcsi érdekelttség megerősítését is. Végeredményben, a legfontosabb tényező az ember — a szakismeretekkel felfegyverzett ember — és szocialista viszonya a munkához, a munka eredményéhez.

A pártvezetőség elfogadta program az ideológiai és nevelőmunka megjavítására nemcsak általános társadalmi érvényű, de ilyen konkrét területen is, mint a termékminőség megjavítása, döntő jelentőségű. Mert a legfontosabbra, magára az emberre vonatkozik.

*

Július folyamán összeül a Román Kommunista Párt Országos Konferenciája, s az eddigi dokumentumokból, utalásokból az derül ki, hogy e nagy horderejű tanácskozás különös gondot fordít majd a minőségjavításra. Amint pártunk főtitkára mondotta, a konferencia „megvitatja a nemzetgazdaságunk minőségi fejlesztésére, a szocializmus építésére vonatkozó fontos problémákat. Az Országos Konferencia kétségkívül jelentős mozzanat lesz annak a tevékenységnek a szüntelen tökéletesítésében, amelyet pártunk és államunk fejt ki a gazdasági tevékenység, a társadalomszervezés, a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom építési műve vezetésének a javításáért.”

Tövissi Lajos

Buda Lőrinc: Oszlopok

